

مدیریت راهبردی نظام فرهنگی کشور

دکتر مهدی ناظمی اردکانی
مهندس محمود صانعی پور

انتشارات آثار فکر

تهران - ۱۳۹۷

شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۵۰-۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۸۸۹۴۸
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت راهبردی نظام فرهنگی کشور/مهدی ناظمی اردکانی، محمود صانعی پور.
مشخصات نشر	: تهران: آثار فکر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۴ ص.
موضوع	: سیاست فرهنگی -- ایران -- برنامه ریزی
موضوع	: Cultural policy -- Iran -- Planning
موضوع	: مدیریت فرهنگی -- ایران -- برنامه ریزی
موضوع	: Cultural animation -- Iran -- Planning
موضوع	: برنامه ریزی راهبردی -- ایران
موضوع	: Strategic planning -- Iran
رده بندی دیویی	: ۰۹۵۵/۳۰۶
رده بندی کنگره	: HM ۱۳۹۶۲۱/۲م۴
سرشناسه	: ناظمی اردکانی، مهدی، ۱۳۳۲ -
شناسه افزوده	: صانعی پور، محمود، ۱۳۳۳ -
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ دورنگار: ۶۶۴۸۰۸۸۲

مدیریت راهبردی نظام فرهنگی کشور

تهیه و تدوین: دکتر مهدی ناظمی اردکانی - مهندس محمود صانعی پور

ناشر: انتشارات آثار فکر

چاپ اول ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۳۳-۵۰-۵

قیمت ۲۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

پیش‌گفتار..... ۱۱

فصل اول: مفهوم شناسی فرهنگ و ساماندهی فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.
مقدمه.....	Error! Bookmark not defined.
اهمیت و ضرورت تعیین نقش‌ها و اولویت‌ها.....	Error! Bookmark not defined.
مفهوم فرهنگ و ساماندهی فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.
مفاهیم و تعریف فرهنگ.....	Error! Bookmark not defined.
تعامل فرهنگ و توسعه.....	Error! Bookmark not defined.
سیاست.....	Error! Bookmark not defined.
سیاست کلی.....	Error! Bookmark not defined.
تعریف سیاست کلی.....	Error! Bookmark not defined.
ویژگی‌های سیاست کلی.....	Error! Bookmark not defined.
رابطه سیاست کلی و اجرا.....	Error! Bookmark not defined.
سیاست‌گذاری فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.
ساماندهی فرهنگی، مفهوم، شمول، استراتژی.....	Error! Bookmark not defined.
شمول و راهبردهای ساماندهی.....	Error! Bookmark not defined.
رویکردهای مختلف به ساماندهی فرهنگی کشور.....	Error! Bookmark not defined.
دیدگاه امام‌خمينی (ره) در مورد فرهنگ.....	Error! Bookmark not defined.
دیدگاه رهبر معظم انقلاب در مورد فرهنگ.....	Error! Bookmark not defined.

فصل دوم: سطوح سیاست‌ها و راهبردهای فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.
سطوح سیاست‌های فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.
سطوح و جایگاه‌های سیاستگذار فرهنگی در کشورهای مختلف.....	Error! Bookmark not defined.
سیاست‌گذاری کلان و خرد فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.
اصول و سیاست‌های فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.
اصول سیاست‌گذاری فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.
راهبردهای ساماندهی امور فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.
۳- راهبردهای کوتاه مدت.....	Error! Bookmark not defined.
ساماندهی وظایف حاکمیتی و تصدی‌گری فرهنگی.....	Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. فصل سوم: جامعیت و تعادل در فعالیتهای فرهنگی
Error! Bookmark not defined. شرط لازم برای تحقق چشم انداز
Error! Bookmark not defined. الگویی برای مدیریت راهبردی نظام فرهنگی کشور
Error! Bookmark not defined. الگویی برای مدیریت راهبردی
Error! Bookmark not defined. شاخصهای ترکیبی فعالیتهای فرهنگی
Error! Bookmark not defined. شاخص و شاخص سازی
Error! Bookmark not defined. تعریف لغوی شاخص
Error! Bookmark not defined. اهمیت و ضرورت شاخصهای فرهنگی و توسعه آنها
Error! Bookmark not defined. شاخصهای توسعه انسانی و شاخصهای فرهنگی
Error! Bookmark not defined. روش شناسی سنجش فعالیتهای فرهنگی با نظام شاخصها
Error! Bookmark not defined. ارزیابی جامعیت و تعادل فعالیتهای فرهنگی
Error! Bookmark not defined. توازن فعالیتهای فرهنگی بر حسب سطوح فرهنگی نظام
Error! Bookmark not defined. فصل چهارم: نقشها و اولویتهای مدیریت راهبردی نظام فرهنگی کشور
Error! Bookmark not defined. مهمترین راهبردهای امور فرهنگی کشور
Error! Bookmark not defined. فصل پنجم: سیاستها و راهبردهای ساماندهی فعالیتهای فرهنگی کشور
Error! Bookmark not defined. سطوح سیاستهای فرهنگی
Error! Bookmark not defined. ساماندهی فعالیتهای فرهنگی
Error! Bookmark not defined. پیوستها
Error! Bookmark not defined. پیوست ۱: جداول شاخصهای ترکیبی
Error! Bookmark not defined. پیوست ۲: جدول شاخصهای فرهنگی - اجتماعی تجربه شده (منتشره) در ایران و جهان
Error! Bookmark not defined. منابع و مآخذ

فهرست جداول

جدول شماره ۱- شاخص‌های منتشره در ایران و جهان.....۱۰۶

فهرست نمودارها

- نمودار شماره (۱) رابطه نظام‌های موجود در جامعه با اهداف و آرمان‌ها.....۵۱
- نمودار شماره (۲).....۸۲
- نمودار شماره (۳) وظایف حاکمیتی و تصدی‌گری فرهنگی.....۸۳
- نمودار شماره (۴) تعامل فرهنگ رسمی و فرهنگ عمومی.....۸۵
- نمودار شماره (۵) سطوح فرهنگی نظام.....۸۷
- نمودار شماره (۶) تعامل رده‌های سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی کلان، اجرا.....۸۸
- نمودار شماره (۷) - سلسله مراتب فرهنگ بنیادی، تخصصی و عمومی.....۱۰۸

پیشگفتار

ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی و ساماندهی دستگاه‌های فرهنگی کشور یکی از اصلی‌ترین وظایفی است که برعهده شورایی عالی انقلاب فرهنگی قرار دارد.

مقام معظم رهبری بارها بر انجام این مهم تأکید فرموده‌اند:

- وزارت ارشاد، وزارت آموزش و پرورش، سازمان تبلیغات اسلامی و صدا و سیما بایستی نشان بدهند که یک صف‌آرایی دارند، آرایش نیروهای فرهنگی بایستی یک آرایش دینی، اسلامی و انقلابی باشد. ۱۳۷۵/۰۶/۲۵

- این جا (شورایی عالی انقلاب فرهنگی) را در واقع باید اتاق فرمان فرهنگی کشور ستاد عالی فرهنگی و علمی دستگاه‌های کشور اعم از دستگاه‌های فرهنگی و سایر دستگاه‌ها و مرکز مهندسی فرهنگی کشور به حساب آورد. ۱۳۷۸/۰۹/۲۳

- این فعالیت‌های فرهنگی گوناگون، متنوع و بسیار پراکنده را باید یک سمت‌وسو، یک جهت بهشان بدهیم. این (کار) مرکزش همین جاست (شورایی عالی انقلاب فرهنگی)

آن مرکزی که شما دنبالش می‌گردید، همین جاست. ما جای دیگری نداریم. نمی‌توانیم هم جای دیگری درست کنیم. همین جا را به شکل کامل فعال کنیم. ۱۳۸۶/۰۹/۱۷

ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی از طریق مهندسی نظام فرهنگی کشور انجام می‌شود. مهندسی فرهنگی کشور معادل مهندسی نظام‌های چهارگانه فرهنگی و سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و فرانظام، مدیریت راهبردی می‌باشد. مهندسی فرهنگی عبارتست از نوسازی و بازسازی و مهندسی مجدد و هم جهت‌سازی و انسجام بخشی به همه دستگاه‌های کشور اعم از دستگاه‌های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و دولتی و غیر دولتی در رده‌های مختلف راهبردی و میانی و عملیاتی است.

با مهندسی فرهنگی کشور است که همه فعالیت‌ها در کشور، هم قبله شده و دارای کعبه واحدی که آرمان‌ها و اهداف اسلام و انقلاب اسلامی و در ظرف زمانه‌ی حاضر، چشم انداز بیست ساله است، خواهند بود.

برای ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی کشور باید سیاست‌ها و راهبردهای مناسبی را اتخاذ نمود. نقش‌ها و اولویت‌ها را در نظام فرهنگی کشور به خوبی تعیین کرد. نقشه ساماندهی را بدین ترتیب ترسیم نمود و به اجرا گذاشت.

تلاش‌های گسترده و متعددی در موضوع ساماندهی دستگاه‌های فرهنگی انجام شده است. شورای فرهنگ عمومی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی (وقت)

نسبت به اجرای دو طرح کارشناسی پژوهشی بزرگ اقدام کرده‌اند ولی در عمل، آنچه که لازم است، اتفاق نیفتاده و اهمیت و ضرورت پیگیری موضوع وجود داشته و دارد. تا زمانی که نقشه آمایش دستگاه‌های فرهنگی بصورت کامل ترسیم و تصویب نشود، همچنان مسئله‌ی ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی وجود خواهد داشت. متأسفانه اطلاعات کامل و جامعی از مجموعه دستگاه‌های خرد و کلان فرهنگی کشور و عِدّه و عِدّه آنان وجود ندارد. در یک بررسی نزدیک به ۴۳۰/۰۰۰ واحد فرهنگی در کشور وجود دارد که البته در یک ارتباط کامل و منسجم با هم قرار ندارند. شورای عالی انقلاب فرهنگی بعنوان قرارگاه و مرکز فرماندهی علمی و فرهنگی دستگاه‌های کشور نیز از داشتن چنین اطلاعاتی بصورت جامع برخوردار نیست. بدین ترتیب اهمیت و ضرورت ترسیم اطلس دستگاه‌های فرهنگی کشور در صدر قرار می‌گیرد. در پی آن باید اطلس فرهنگی کشور که گویای وضعیت موجود شاخص‌های فرهنگی در گستره جغرافیایی انسانی کشور است، ترسیم گردد. بدیهی است ترسیم این اطلس از پیچیدگی زیادی برخوردار خواهد بود. ترسیم نقشه‌ی آمایش فرهنگی کشور و یا نقشه‌ی جامع فرهنگی کشور، قدم استوار و ضروری بعدی است، که باید برداشته شود. آنگاه است که می‌توان با توجه به شرایط محیط داخلی و خارجی، نسبت به ترسیم نقشه‌ی آمایش دستگاه‌های فرهنگی کشور اقدام نمود و قدم‌های لازم را برای ساماندهی فعالیت‌های فرهنگی برداشت. تدوین این اثر گامی در جهت تبیین مبانی، اصول و چگونگی مدیریت راهبردی نظام فرهنگی کشور بوده و برگرفته از پژوهش انجام شده در سال ۱۳۸۴ می‌باشد. امید است این تلاش که با بضاعتی محدود به انجام رسیده، مورد استفاده مدیران و کارشناسان دستگاه‌های فرهنگی قرارگیرد. از صاحب‌نظران گرامی درخواست می‌شود از نظرات اصلاحی و تکمیلی خود ما را بهره مند سازند.

و من ا..التوفیق

دکتر مهدی ناظمی اردکانی

هیئت علمی دانشگاه امام حسین (ع)